

Posudok k habilitačnej práci

Ing. Pavla Zdražila, Ph.D. „Účinnosť kohezní politiky“

Posudzovaná habilitačná práca sa venuje aktuálnej problematike účinnosti kohéznej politiky Európskej únie. Ide o tému s výrazným teoretickým aj praktickým významom, keďže kohézna politika predstavuje jeden z finančne najvýznamnejších nástrojov EÚ a jej účinnosť je dlhodobo predmetom odbornej i politickej diskusie.

Za hlavný prínos práce možno považovať snahu o komplexnejšie empirické uchopenie problematiky na úrovni celej Európskej únie a jednotlivých regiónov NUTS 2. Práca využíva n ročné časové rady o reálnych tokoch finančných prostriedkov z fondov kohéznej politiky, ktoré poskytuje DG REGIO. Pozitívne hodnotím aj rozlíšenie účinkov jednotlivých fondov – ERDF, ESF a Kohézneho fondu, aj keď práve tento aspekt by si v práci zaslúžil ešte viac pozornosti a diskusie o možných dôvodoch rozdielnych či synergických efektov.

Práca má logickú štruktúru. Od širšieho kontextu kohéznej politiky a vývoja jej hodnotenia prechádza k formulácii výskumného problému, metodickému rámcu, empirickej analýze a následne k identifikácii možných determinantov rozdielnej účinnosti.

Teoretický rámec

Teoretický prehľad literatúry patrí medzi silné stránky práce. Zoznam použitej literatúry je rozsiahly a obsahuje relevantné vedecké články a monografie kombinované s dokumenty Európskej komisie, či OECD. Literatúra však nie je vždy využitá dostatočne kriticky. V niektorých častiach práce sa zdá, že sú citované najmä zdroje podporujúce kritický pohľad autora na kohéznú politiku. Autor sa tiež snaží kohéznú politiku zasadiť do širších rámcov. Zaujímavý je tiež pohľad na otázku nadmerného počtu hodnotení. Táto otázka je kľúčová najmä v kontexte, keď nastáva výrazný nesúlad medzi počtom hodnotení a tým, ako sa tieto hodnotenia premietajú do zmien v rámci samotnej politiky.

Cieľ práce

Výskumný cieľ je formulovaný zrozumiteľne a práca sa k nemu priebežne vracia. Hypotézy H1 až H4 sú jednoduché, zrozumiteľné a empiricky testovateľné. Z hľadiska formálnej logiky práce sú tieto závery väčšinou konzistentné s prezentovanými výsledkami. Mierne výhrady mám k sile niektorých formulácií, napr. pri hypotézach formulovaných všeobecne pre všetky regióny nemožno ich prijatie alebo zamietnutie založiť iba na tom, že sa pozitívny alebo negatívny efekt objavil v obmedzenej skupine regiónov. H1 a H2 by bolo vhodnejšie formulovať diferencovane – napríklad podľa územnej úrovne, fondu, rozvojovej dimenzie a typu účinku.

Metodológia a výsledky

Metodický rámec práce je založený na kombinácii variačného koeficientu, Engle-Grangerovej kointegrácie, Grangerovej kauzality, Pearsonovho korelačného koeficientu a lineárnej regresie. Tieto metódy majú svoje limitácie, najmä z pohľadu kauzality výsledkov, ale autor si väčšinu z nich uvedomuje. Autor upozorňuje na problémy s porovnateľnosťou regionálnych jednotiek, nedostatkom údajov a vysokou multikolinearitou medzi prostriedkami jednotlivých fondov. Za pozitívum tiež možno považovať aj transparentné uvedenie dátových zdrojov, sledovaného obdobia, štruktúry vzorky a metodických obmedzení.

Mojou najdôležitejšou výhradou je interpretácia kauzality výsledkov. Autor síce správne uvádza, že Grangerova kauzalita nemusí znamenať skutočnú kauzalitu, v záverečných interpretáciách však miestami používa formulácie typu „kohezná politika spôsobuje“ alebo „fondy zapríčinili rast či pokles disparít“. Grangerov test iba zisťuje, či minulý vývoj jednej premennej zlepšuje predikciu druhej premennej. Neodstraňuje problém spätnej väzby, vynechaných premenných ani selektívneho pridelovania podpory. Regióny, ktoré dostávajú viac prostriedkov, nie sú náhodne vybrané. Často ide práve o regióny s nízkou výkonnosťou, slabou administratívnou kapacitou alebo špecifickými rozvojovými problémami. Zistená záporná súvislosť preto nemusí znamenať, že finančná podpora zvýšila disparity; môže byť výsledkom toho, že pomoc smerovala do regiónov, kde disparity už predtým rástli. Práve preto v poslednej dobe literatúra z cieľ kohéznej politiky nestavia samotné znižovanie regionálnych rozdielov, ale skôr maximalizáciu potenciálu jednotlivých regiónov. Tento problém je osobitne významný pri regionálnych údajoch, kde sa analyzujú samostatné časové rady pre viac než 200 regiónov. Mnohé závery sú založené na veľmi nízkom počte štatisticky významných prípadov.

Analýza pracuje predovšetkým s dvojicou premenných: objemom prostriedkov a vývojom HDP alebo zamestnanosti. Takto koncipovaný model nezohľadňuje ďalšie faktory, ktoré môžu významne ovplyvňovať vývoj regiónov. Komparatívna časť práce síce uvádza viacero ďalších ukazovateľov, tie však nie sú integrované do hlavného ekonometrického modelu a slúžia prevažne na deskriptívne porovnanie. Komparatívna analýza neumožňuje silnú kauzálnu interpretáciu. Autor porovnáva regióny, v ktorých bol účinok identifikovaný, sa porovnávajú s regiónmi, kde účinok identifikovaný nebol. Druhá skupina však nemusí predstavovať vhodnú kontrolnú skupinu. Rozdiely medzi skupinami môžu byť spôsobené veľkosťou regiónu, štruktúrou ekonomiky, typom krajiny, kvalitou údajov alebo odlišnou štatistickou silou testov. Preto by niektoré závery, napr. o „minimálnej potrebnej úrovni rozvoja pre úspešnú implementáciu KP“ mal byť prezentované skôr ako interpretačné hypotézy a podnety pre ďalší výskum, nie ako definitívne identifikovaný determinant.

Záver

Posudzovaná habilitačná práca je rozsiahlym, tematicky aktuálnym príspevkom k výskumu regionálnej a verejnej ekonomiky. Využíva relevantné a relatívne nové dátové zdroje a prezentuje množstvo empirických výsledkov o diferencovanom pôsobení kohéznej politiky v členských štátoch a regiónoch EÚ. Za jej hlavné silné stránky považujem aktuálnosť témy a rozsah analyzovaných údajov,

Najvýznamnejšie nedostatky súvisia s obmedzenou možnosťou kauzálnej interpretácie použitých metód, nedostatočným zohľadnením priestorovej závislosti a endogenity pridelovania podpory. Tieto nedostatky však autor vo významnej miere sám reflektuje a uvádza ich v časti venovanej limitáciám výskumu.

Na základe posúdenia konštatujem, že práca spĺňa základné odborné požiadavky kladené na habilitačnú prácu v oblasti regionálnej a verejnej ekonomiky. Napriek niektorým uvedeným pripomienkam a poznámkam predstavuje relevantný prínos k diskusii o účinnosti kohéznej politiky a poskytuje podnety pre ďalší výskum i pre aplikačnú prax.

Odporúčam, aby habilitačná práca bola prijatá na obhajobu v habilitačnom konaní.

V Bratislave, dňa 17.9.2026

doc. Mgr. Miroslav Šipikal, PhD.